

บทที่ ๔

คุณค่าของความเชื่อและพิธีกรรมที่มีต่อการปฏิบัติบูชาพุทธเจดีย์ ของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี

ในบทนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาคุณค่าของความเชื่อและพิธีกรรมที่มีต่อการปฏิบัติบูชาพุทธเจดีย์ของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี ประกอบด้วย (๑) คุณค่าสำคัญที่มีต่อพระพุทธศาสนา (๒) คุณค่าสำคัญที่มีต่อการพัฒนาสังคมไทย และ (๓) สรุป โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๔.๑ คุณค่าสำคัญที่มีต่อพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนาถือว่า “พุทธเจดีย์หรือเจดีย์” เป็นองค์ประกอบของศาสนาอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญ เรียกว่า “ศาสนสถาน” เป็นสิ่งก่อสร้างที่เกิดขึ้นตามคติคำสอน ความเชื่อประเพณีทางพระพุทธศาสนาโดยมีความเชื่อมโยงกับเหตุการณ์หรือบุคคลสำคัญในทางพระพุทธศาสนา ซึ่งพุทธศาสนสถานบางแห่งจะเกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้าโดยเป็นสถานที่ที่พระศาสดาเคยพักอาศัยหรือเคยเกิด เหตุการณ์สำคัญนั้นขึ้น ดังนั้น พุทธเจดีย์ในพระพุทธศาสนาจึงเป็นศาสนสถานที่มีความสำคัญทั้งในแง่ประวัติศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับพระพุทธเจ้า รวมไปถึงเหล่าพระสาวกและส่งเสริมให้ปฏิบัติตามคำสอนด้วยความเลื่อมใสศรัทธา

อย่างไรก็ตาม การบูชาพุทธเจดีย์เป็นสิ่งที่พุทธศาสนิกชนพึงปฏิบัติและให้ความสำคัญโดยได้ถือปฏิบัติกันมาแล้วตั้งแต่ครั้งสมัยพุทธกาลซึ่งถือกันว่าพุทธเจดีย์เป็นปูชนียวัตถุที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาเป็นตัวแทนของพระรัตนตรัย คือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์

ดังนั้น พิธีกรรมในการบูชาพุทธเจดีย์นั้นจึงมีอยู่ด้วยกัน ๒ วิธีที่สำคัญ ประกอบด้วย ๑) การบูชาด้วยดอกไม้ ธูป เทียน ธงทิว ธงแผ่นผ้า การตามประทีป โคมไฟ ทั้งหมดนี้รวมเรียกว่า “อามิสบูชา” และอีกอย่างเป็นการบูชาด้วยการปฏิบัติธรรมมีการเจริญพุทธานุสติ ธรรมานุสติ เป็นต้น ฉะนั้น การบูชาทั้ง ๒ อย่างนี้ พระพุทธองค์สรรเสริญการบูชาด้วยการปฏิบัติว่าเป็นการบูชาที่ทรงโปรดและประสงค์จะให้พุทธบริษัทปฏิบัติ เนื่องจากจะเกิดผลดีแก่ตัวผู้ปฏิบัติเองและจะเป็นการช่วยรักษาสืบต่อพระพุทธศาสนาไปในตัวด้วย เพราะฉะนั้น จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับคุณค่าของความเชื่อ

และพิธีกรรมที่มีต่อการปฏิบัติบูชาพุทธเจดีย์ของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยสามารถสรุปพอสังเขปดังนี้

๔.๑.๑ ด้านความมั่นคงทางพระพุทธศาสนา

การสร้างพุทธเจดีย์ในจังหวัดอุบลราชธานีมีจุดประสงค์สำคัญเพื่อเป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจเป็นศูนย์รวมสำคัญทางด้านความเชื่อพิธีกรรม^๑ รวมไปถึงประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามเพื่อให้เกิดความมั่นคงทางพระพุทธศาสนาในด้านต่างๆ และเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของพระพุทธศาสนา^๒ ฉะนั้นในการสร้างพุทธเจดีย์อันเป็นตัวแทนของพระพุทธเจ้าและเหล่าพระสาวกผู้ดำเนินรอยตามแนวคำสอนนั้นแม้จะมีลักษณะแตกต่างกันออกไปตามลักษณะของพุทธศิลป์ของแต่ละช่างที่ก่อสร้างขึ้น แต่ก็มีจุดมุ่งหมายอันเดียวกัน คือ เป็นสถานที่ที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชน^๓ ซึ่งเป็นสิ่งที่สะท้อนออกมาในรูปแบบของความเชื่อและพิธีกรรมที่เป็นการแสดงออกมาของชาวพุทธที่มีต่อพุทธเจดีย์ซึ่งสมควรแก่การสักการะ กราบไหว้ ฉะนั้น การที่ประชาชนชาวพุทธได้มีโอกาสเข้าวัดปฏิบัติธรรม รวมไปถึงการนำดอกไม้เครื่องหอมมากราบไหว้บูชา สรรเสริญถึงคุณของพระศรีรัตนตรัย^๔ นั่นก็เพื่อเป็นการถวายเป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา และสังฆบูชา^๕ จึงเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นความเจริญรุ่งเรืองในบวรพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะคุณค่าที่เกิดจากความเชื่อและพิธีกรรมที่มีต่อการปฏิบัติบูชา^๖

ดังนั้น ความเชื่อและพิธีกรรมที่มีต่อการปฏิบัติบูชาพุทธเจดีย์ของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี จึงเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความมั่นคงทางพระพุทธศาสนาในด้านต่างๆ มากมาย เพราะการบูชาด้วยการปฏิบัติบูชาเป็นการบูชาที่พระพุทธองค์ทรงสรรเสริญ พระพุทธองค์ตรัสว่า “ดูก่อนอานนท์ ผู้ใดจะเป็นภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก หรืออุบาสิกา ก็ตามปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม (คือปฏิบัติธรรมถูกต้อง ปฏิบัติตามตรงตามเป้าหมายแท้จริง) ปฏิบัติตามธรรม ผู้นั้นชื่อว่าสักการะ เคารพ นับถือ บูชาตถาคตด้วยการบูชาอย่างยอดเยี่ยม” เพราะฉะนั้น การปฏิบัติบูชาจึงเป็นสิ่งที่ควรพึงปฏิบัติและรวมไปถึงการบูชาด้วยเรื่องสักการะต่างๆ ด้วยให้ควบคู่กันไปโดยให้การปฏิบัติเป็นสำคัญ เพื่อการรักษาความมั่นคงในพระพุทธศาสนาในอนาคตต่อไป

^๑ สัมภาษณ์ พระครูอมรธรรมสโรช, เจ้าอาวาสวัดพระธาตุหนองบัว, ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^๒ สัมภาษณ์ พระอธิการสมพงษ์ โกสโล, เจ้าอาวาสวัดดอนธาตุ, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^๓ สัมภาษณ์ พระราชภาวนาวิกรม, เจ้าอาวาสวัดหนองป่าพง, ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^๔ สัมภาษณ์ พระสมยศ ปญฺญาวโร, วัดดอนธาตุ, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^๕ สัมภาษณ์ พระวัลลภ วรธมโม, วัดพระธาตุหนองบัว, ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^๖ สัมภาษณ์ พระปรีชา อธิวิโส, วัดหนองป่าพง, ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

๔.๑.๒ ด้านความเชื่อและพิธีกรรม

หลักความเชื่อรวมไปถึงพิธีกรรมของพระพุทธศาสนามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความคิดทางด้านการพัฒนาด้านจิตใจเพราะพระพุทธศาสนาเน้นการนำมาประยุกต์กับการพัฒนาสังคมและวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี เช่น พระพุทธศาสนาสอนให้คนมีความเสียสละช่วยเหลือต่อส่วนรวม มีจิตใจเป็นธรรมทำให้บุคคลรู้จักตนเอง รู้จักสังคม และทำประโยชน์ต่อสังคม เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาจิตใจไม่มีอะไรดีไปหลักความเป็นจริงในพระพุทธศาสนา ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา การสร้างจิตสำนึกด้านคุณงามความดี ได้แก่ การมีคุณธรรมทางจิตใจ ปราศจากอบายมุข สามารถพึ่งตนเองได้ มีสุขภาพจิตดีไม่มัวสุมในการพนันทุกประเภท ไม่มัวเมาในกามตัณหาอันเป็นเหตุให้ทะเลาะเบาะแว้งในครอบครัว อาจเป็นสาเหตุให้เกิดความแตกแยกในครอบครัวสิ่งที่จะเป็นเครื่องชี้วัดภาวะการพัฒนาจิตใจนอกจากวัตถุที่เป็นผลที่เกิดจากการร่วมมือร่วมใจในการสร้างสรรค์สังคมแล้ว พระสงฆ์มีส่วนช่วยในการพัฒนาทางด้านพฤติกรรมของบุคคลในสังคม เช่นการอบรมสั่งสอนเพื่อชี้ให้เห็นถึงโทษของการเล่นการพนัน การละอายต่อบาป การปฏิบัติกิจกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณีตามแนวทางของศาสนาและความเชื่อในทางที่ถูกต้องได้

ดังนั้น พุทธเจดีย์ในจังหวัดอุบลราชธานีเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวจังหวัดอุบลราชธานีอย่างแน่นแฟ้น เพราะเชื่อว่า พุทธานุภาพของพระบรมสารีริกธาตุและเหล่าพระสาวกที่บรรจุไว้ในองค์พระธาตุ

(๑) การได้บูชาพระบรมสารีริกธาตุ พระธาตุสาวก ด้วยดอกไม้ ธูปเทียนของหอม ด้วยจิตเลื่อมใสศรัทธา แล้วย่อมทำให้ประสบแต่ความสุขและถือว่าได้เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าและเหล่าพระสาวกโดยตรง

(๒) มีเทวดาหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่ในองค์พระบรมธาตุและพระธาตุพระสาวกจะมากปกป้องรักษาให้รอดพ้นจากภัยอันตรายทั้งปวงหากใครไม่เคารพหลบหลู่หรือไม่มีความศรัทธาต่อองค์พระธาตุ ก็จะไม่ประสบความสำเร็จในชีวิตได้รับแต่ความโชคร้าย ไม่ได้รับความคุ้มครองจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่ในองค์พระธาตุ

(๓) การสร้างพระธาตุเพื่อบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ถือว่าเป็นการได้บูชาพระพุทธเจ้า ยังมีองค์พระธาตุมากเพียงใด ถือว่าสถานที่นั้นเป็นที่เจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาและให้สืบต่ออายุพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองสืบต่อไป

อย่างไรก็ตาม ความเชื่อเป็นการยอมรับอันเกิดอยู่ในจิตสำนึกของมนุษย์ต่อพลังอำนาจเหนือธรรมชาติที่เป็นผลดีหรือผลร้ายต่อมนุษย์หรือสังคม แม้ว่าพลังอำนาจเหนือธรรมชาติ

เหล่านี้ไม่สามารถจะพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริง แต่มนุษย์ในสังคมหนึ่งยอมรับและให้ความยำเกรง การยอมรับหรือการยึดมั่นนี้อาจมีหลักฐานที่จะพิสูจน์ได้หรือไม่มีหลักฐานที่จะพิสูจน์สิ่งนั้นให้เห็นจริงก็ได้

ประชาชนชาวจังหวัดอุบลราชธานีมีความเชื่อเกี่ยวกับอานุภาพของพระธาตุ เชื่อในอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ รวมถึงการเคารพกราบไหว้เพื่อต้องการให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีอยู่ในองค์พระธาตุได้คุ้มครองรักษาตนให้แคล้วคลาดปลอดภัยจากอันตรายทั้งหลาย ดังนั้น สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เกิดขึ้นจากองค์พระธาตุ อาจเกิดจากสาเหตุหลักๆ คือ

(๑) พุทธานุภาพ คือ ความเชื่อมั่นในพระพุทธรูป ที่ทรงบริสุทธิปราศจากกิเลส สาสะทั้งปวง และทรงประกอบด้วยพระคุณ ๓ ประการ คือ พระบริสุทธิคุณ พระมหากรุณาธิคุณ และพระปัญญาธิคุณ

(๒) ธรรมานุภาพ คือ พลังอานุภาพของพระธรรม คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่มีปรากฏอยู่ตามบทสวดมนต์ต่างๆ

(๓) สังฆานุภาพ คือ อานุภาพแห่งพระอริยสงฆ์ และพระสงฆ์ที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบทั้งหลายและมีการแผ่เมตตาจิตมาสู่สรรพสัตว์ทั้งหลาย

(๔) ปัญญาานุภาพ คือ อานุภาพของการทำบุญกุศล คุณงามความดี รวมถึงการกระทำที่ให้ผลในทางที่ดีของบุคคลต่างๆ

(๕) เทวานุภาพ คือ อานุภาพแห่งเทวดาที่ชาวพุทธมีความเชื่อว่าจะต้องได้รับการปกปักรักษาจากเทวดาอยู่เสมอหากบุคคลนั้นเป็นผู้กระทำแต่สิ่งที่ดี

อย่างไรก็ตาม สาเหตุทั้ง ๕ ประการนี้ เป็นสิ่งที่ประชาชนเชื่อว่าจะได้รับการปกปักรักษาจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์แห่งองค์พระธาตุ ซึ่งได้บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า พระอรหันต์ไว้ในพระธาตุ จึงทำให้พุทธเจดีย์ในจังหวัดอุบลราชธานีได้รับความเชื่อเช่นนั้นด้วยเช่นกัน^๗

อภินิหารของพุทธเจดีย์ในจังหวัดอุบลราชธานีความเชื่อของชาวจังหวัดอุบลราชธานีนั้นไม่ได้เกิดจากสัญชาตญาณหากเกิดแต่ประสบการณ์ความคิดและสติปัญญาของบุคคลนั้นๆอันเป็นสิ่งที่แสดงขึ้นพื้นฐานว่าคนต่างจากสัตว์ความเชื่อที่เป็นศาสตร์คนส่วนมากจะยอมรับได้อย่างสนิทใจโดยไม่มีข้อกังขาเช่นหลักธรรมของศาสนาในศาสนาต่างๆรวมทั้งข้อเท็จจริงทางวิชาการในศาสตร์ทั้งปวงแต่ความเชื่อที่เกิดจากความเลื่อมใสถือเป็นสิ่งเฉพาะตัวยากที่จะให้คนอื่นซึ่งไม่ได้ประสบด้วยตนเองเชื่อตามหรือยอมรับได้ดีไม่ได้อาจถูกตำหนิว่าโง่หรือมกมายแล้วพาลทะเลาะวิวาทขัดใจกันไปในที่สุดจึงมีผู้มองโลกในแง่ดีและเห็นใจทั้งสองฝ่ายรวมขอมปัญหาที่เกิดขึ้นให้อยู่ในทางสายกลางว่า “ไม่เชื่อก็

^๗ ธวัชบุญโณทก, วัฒนธรรมพื้นบ้านคติความเชื่อในวัฒนธรรมพื้นบ้าน: คติความเชื่อ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๘), หน้า ๓๕๐-๓๕๑.

^๘ สัมภาษณ์ พระอธิการสมพงษ์ โกสโล, เจ้าอาวาสวัดดอนธาตุ, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

อย่าลบลู่” เรื่องอภินิหารของพุทธเจดีย์ในจังหวัดอุบลราชธานีก็อยู่ในประเด็นหลังเพราะเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นกับปัจเจกบุคคลผู้ที่ประสบมา^๙ ต่างเชื่อด้วยความสนใจจึงที่ต้องใช้วิจารณ์ญาณตัดสินว่าควรเชื่อได้หรือไม่เพียงใดเพื่อจะเชิดชูสิ่งที่ชาวอุบลราชธานีมีความภูมิใจและเคารพนับถือด้วยศรัทธาปสาทะให้สูงยิ่งขึ้นได้โดยไม่มีขีดจำกัดสิ่งนั้นคือพระบรมสารีริกธาตุซึ่งประดิษฐานอยู่ในพุทธเจดีย์ในจังหวัดอุบลราชธานี^{๑๐} ชาวจังหวัดอุบลราชธานีมีความเชื่อว่าองค์พระธาตุมีเทวดาปกปักรักษาอยู่ในอดีตจนถึงปัจจุบันชาวบ้านได้อาศัยพลังความเชื่อเป็นตัวขับเคลื่อน เพราะชาวบ้านส่วนมากเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ เชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เชื่อในอิทธิฤทธิ์ของผู้วิเศษ เชื่อในการประกอบพิธีกรรมที่กระทำขึ้นเพื่อเป็นการเอาใจเทวดา มีการอ้อนวอน บวงสรวง บูชาสิ่งที่ตนเคารพกราบไหว้ พิธีกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้อำนาจพุทธคุณช่วยเหลือในสิ่งที่ตนปรารถนา การที่ได้ประกอบพิธีบวงสรวงองค์พระธาตุก็เพื่อเป็นการขอให้เทวดาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เฝ้ารักษาดูแลองค์พระธาตุได้รับรู้รับทราบถึงปัญหาของตนเองและจะได้ช่วยเหลือตน ชาวบ้านเชื่อว่าองค์พระธาตุเป็นพระธาตุที่มีความศักดิ์สิทธิ์ที่มีผู้วิเศษปกปักรักษาอยู่^{๑๑} ฉะนั้น ความเชื่อดั้งเดิมของชาวจังหวัดอุบลราชธานีมีความเชื่อที่ผสมผสานระหว่างพุทธศาสนาและผี สาง เทวดา เพราะพุทธเจดีย์ในจังหวัดอุบลราชธานีเปรียบเสมือนตัวแทนของพุทธศาสนา คือชาวบ้านเชื่อว่าพระบรมสารีริกธาตุบรรจุอยู่ภายใน แต่พิธีกรรมที่แสดงออกถึงความเคารพต่อองค์พระธาตุไม่ใช่พุทธแท้เสียทั้งหมด ดังนั้น จึงเป็นความเชื่อที่เป็นแบบผสมผสานระหว่างพุทธพราหมณ์ ผี รวมทั้งเทวดาด้วย^{๑๒}

ความเชื่อดั้งเดิมของชาวจังหวัดอุบลราชธานี ได้สืบทอดมาจากบรรพบุรุษก่อนที่จะมีการสร้างพุทธเจดีย์ในจังหวัดอุบลราชธานีคือมีความเชื่อเรื่อง ผี เทวดา ที่ปกปักรักษาหมู่บ้าน เชื่อในเรื่องของบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ ชาวบ้านมักเรียกผีและเทวดาว่า สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่สามารถถล่มบันดาลสิ่งต่างๆ ตามที่ชาวบ้านต้องการได้^{๑๓} ความเชื่อของชาวจังหวัดอุบลราชธานี เชื่อในเรื่องของบาป บุญ คุณโทษ เชื่อว่าเมื่อมีการทำความดีถวายพุทธเจดีย์ในจังหวัดอุบลราชธานีแล้วจะได้รับสิ่งดีๆ ตอบแทนกลับมา เช่น เมื่อถึงวันพระชาวบ้านก็จะใส่ชุดขาวมารักษาศีลอุโบสถเพื่อถวายองค์พระธาตุ เพราะเชื่อว่าการทำเช่นนี้จะได้กุศลมาก และองค์พระธาตุจะบันดาลสิ่งที่ดี ๆ ให้กลับคืนมา^{๑๔} ความเชื่อของชาวจังหวัดอุบลราชธานีที่เกี่ยวเนื่องกับองค์พระธาตุ นับได้ว่ามีความเกี่ยวข้องกันในทุกๆ ด้าน ดังนี้

^๙ สัมภาษณ์ พระครูอมรธรรมสโรช, เจ้าอาวาสวัดพระธาตุหนองบัว, ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๐} สัมภาษณ์ พระราชภาวนาวิกรม, เจ้าอาวาสวัดหนองป่าพง, ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๑} สัมภาษณ์ นายคำภา พูลพันธ์, ปราชญ์ชาวบ้านคุ้มวัดพระธาตุหนองบัว, ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๒} สัมภาษณ์ พระวัลลภ วรรณโม, วัดพระธาตุหนองบัว, ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๓} สัมภาษณ์ พระสมชาย ขนติวโร, วัดดอนธาตุ, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๔} สัมภาษณ์ พระสมยศ ปญญาวโร, วัดดอนธาตุ, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

ความเชื่อในพุทธเจดีย์ในจังหวัดอุบลราชธานีในเรื่องของการเกิดนั้นคือ เมื่อคู่สามีภรรยาแต่งงานกันแล้วไม่มีบุตร ก็จะไปตั้งจิตอธิษฐานขอบุตรกับองค์พระธาตุ วิธีการขอบุตรก็จะนำขัน ๕ ไปถวาย แล้วกล่าวคำบูชาพระธาตุ จากนั้นก็ขอบุตรหรือธิดากับองค์พระธาตุ ก็ปรากฏว่าได้บุตรตามที่ต้องการ ก็จะต้องนำสิ่งที่ตนบนบานเอาไว้ไปถวายองค์พระธาตุ และบุตรที่เกิดมาจะดีหรือด้าวว่าแรงๆ ไม่ได้ ถ้าดุด่าด้วยคำหยาบหรือตีแรง ๆ เด็กก็จะไม่สบายเป็นไข้ไม่หายต้องไปขอขมากับองค์พระธาตุ แล้วเด็กจึงหายจากการเป็นไข้ ชาวบ้านจึงเชื่อว่าเด็กเกิดจากการไปขอจากองค์พระธาตุเป็นบุตรที่เทวดาประทานให้ จะดุด่าด้วยคำที่หยาบคายหรือตีแรงๆไม่ได้^{๑๕}

เมื่อเกิดอาการเจ็บป่วยไม่สบายโดยไม่ทราบสาเหตุ ไม่ว่าจะเกิดกับ เด็ก คนวัยทำงาน หรือคนเฒ่าคนแก่ก็ตาม หรือแม้แต่กับสัตว์เลี้ยง เมื่อไม่ทราบถึงสาเหตุของอาการ และหมอรักษาก็ไม่หาย พ่อจ๋าก็จะพาชาวบ้านไปทำพิธีขอมาต่อองค์พระธาตุ และการสวดมนต์ถวายองค์พระธาตุให้ช่วยดลบันดาลให้หายจากอาการเจ็บป่วย แล้วปรากฏว่าอาการเจ็บป่วยที่ไม่ทราบสาเหตุหายไปได้โดยเร็วพลัน ชาวบ้านก็จะนำผ้าห่ม หรือเครื่องบวงสรวงมาถวายองค์พระธาตุเพื่อแสดงความเคารพและตอบแทนที่ประทานให้หายจากอาการเจ็บป่วย^{๑๖}

ชาวจังหวัดอุบลราชธานีหรือชาวบ้านในอำเภอใกล้เคียง เมื่อจะมีการสอบเข้าทำงาน หรือต้องการเลื่อนตำแหน่ง หรือแม้แต่ไม่ให้ได้รับการเกณฑ์ทหาร ก็จะมาขอกับองค์พระธาตุให้ช่วย แล้วปรากฏว่าได้ตามที่ปรารถนา ก็จะนำเครื่องบวงสรวง มาทำการถวายองค์พระธาตุ แต่ถ้าได้สมความปรารถนาแล้วไม่นำเครื่องบวงสรวงมาถวาย จะเจ็บไข้ได้ป่วยโดยไม่ทราบสาเหตุ จนกว่าจะนำเครื่องบวงสรวงมาถวายอาการเจ็บป่วยจึงหายไป^{๑๗}

การสาบานตนเพื่อแสดงความบริสุทธิ์ หรือแม้แต่ของหาย คนหาย หรือสัตว์เลี้ยงถูกขโมย ในการแสดงความบริสุทธิ์ในกรณีที่บุคคลถูกใส่ความ หรือได้กระทำความผิดสิ่งใดสิ่งหนึ่งก็นำไปสาบานต่อหน้าองค์พระธาตุ ถ้ากระทำความผิดจริงท้องก็จะโตโดยไม่มีสาเหตุและจะมีอันเป็นไปตามที่ได้สาบาน ในกรณีที่สิ่งของต่างๆ ได้หายไปจากการถูกขโมยก็จะไปขอให้องค์พระธาตุช่วยให้จับขโมยได้ของที่หายไปกลับคืนมา เมื่อได้สิ่งของหรือจับขโมยได้แล้ว จะต้องนำเครื่องบวงสรวงมาถวายองค์พระธาตุ^{๑๘}

จะเห็นได้ว่า พิธีกรรมที่ชาวจังหวัดอุบลราชธานีได้ประพฤติปฏิบัติต่อองค์พระธาตุนับว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าทางด้านความเชื่อ สร้างความเชื่อมั่นในสิ่งที่ตนเคารพนับถือ นำมาซึ่งความสมัคร

^{๑๕} สัมภาษณ์ นายสุพิศ มาลัย, ปราชญ์ชาวบ้านคุ้มวัดดอนธาตุ, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๖} สัมภาษณ์ นายสุทัศน์ บรรเทา, ปราชญ์ชาวบ้านคุ้มวัดดอนธาตุ, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๗} สัมภาษณ์ นายวิริญ กาบบาลี, ปราชญ์ชาวบ้านคุ้มวัดพระธาตุหนองบัว, ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๑๘} สัมภาษณ์ นายวิริญ กาบบาลี, ปราชญ์ชาวบ้านคุ้มวัดพระธาตุหนองบัว, ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

สมานสามัคคีของคนในชุมชนเป็นอย่างดียิ่ง ฉะนั้น เมื่อชาวบ้านและชุมชนยังคงยึดมั่นในการประกอบพิธีกรรมตามจารีตประเพณีบนพื้นฐานของวัฒนธรรมอันดีงามประเพณีและพิธีกรรมอันดีงามจะยังคงอยู่คู่กับชาวจังหวัดอุบลราชธานีไปอีกนาน

สำหรับในส่วนของ พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาในทุกขั้นตอนเป็นการถ่ายทอดปรัชญาความเชื่อลงไปในพิธีกรรมเพื่อเป็นแนวทางที่จะได้ถ่ายทอดพระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าศาสนพิธีต่างๆพิธีกรรมจึงเกิดขึ้นหลังจากที่มีศาสนาแล้วเป็นการสร้างโอกาสในการแสดงธรรมของพุทธองค์ผ่านกิจกรรมต่างๆที่มีคนหมู่มากมารวมกันประกอบกิจกรรมอย่างเดียวกันเหตุที่มีพิธีกรรมนั้นเพราะเนื่องมาจากหัวใจของพุทธศาสนาคือการทำความดีละเว้นความชั่วทำจิตใจให้บริสุทธิ์จากทั้ง๓หลักการนี้ทำให้พุทธบริษัทหันมาประกอบกิจกรรมเรียกว่าบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ ที่ตั้งแห่งการทำบุญ , ทางทำความดี ได้แก่

- ๑) ทานมัย คือ การทำบุญด้วยการให้ปันสิ่งของ
- ๒) สีลมัย คือ การทำบุญด้วยการรักษาศีลหรือประพฤติดี
- ๓) ภาวนามัย คือ การทำบุญด้วยการเจริญภาวนาคือการฝึกจิตใจเจริญปัญญา
- ๔) อปจายนมัย คือ การทำบุญด้วยการประพฤติอ่อนน้อม
- ๕) เวยยาวัจจมัย คือ การทำบุญด้วยการชวนชวนรับใช้
- ๖) ปัตติทานมัย คือ การทำบุญด้วยการเฉลี่ยส่วนแห่งความดีให้ผู้อื่น
- ๗) ปัตตานุโมทนามัย คือ การทำบุญด้วยการยินดีในความดีของผู้อื่น
- ๘) ฌัมมัสสวนมัย คือ การทำบุญด้วยการฟังธรรมด้วยการศึกษาหาความรู้
- ๙) ฌัมมเทศนามัย คือ การทำบุญด้วยการสั่งสอนธรรมให้รู้
- ๑๐) ทิฏฐุชุกัมม คือ การทำบุญด้วยการทำความเห็นให้ตรงในการสร้างบุญที่เป็นความเชื่ออย่างหนึ่งของชาวพุทธคือการสร้างได้มาร่วมกิจกรรมในงานนมัสการพระธาตุพระพุทธศาสนาจึงสอดแทรกหลักธรรมคำสอนเหล่านี้เข้าไป

ในพิธีกรรมของกระบวนการสร้างและอาศัยศรัทธาที่เกิดขึ้นจากกระบวนการนี้สั่งสอนธรรมชั้นสูงยิ่งขึ้นไปเพื่อให้พุทธชนเกิดองค์ความรู้และนำความรู้ขึ้นไปขัดเกลาตัวเองให้เกิดปัญญามีดวงตาเห็นธรรมสามารถนำศีลสมาธิและปัญญาไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันทำให้เกิดองค์แห่งความดีงามทำให้ผู้คนมีความสุขสังคมสงบสุข

๔.๑.๓ ด้านจิตใจ

พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญแก่จิตใจนั่นคือให้ความสำคัญแก่ความรู้สึกเมื่อจิตใจรวมอยู่ที่ใดความศักดิ์สิทธิ์ก็รวมที่นั่น ข้อสำคัญที่สุดคือการรวมจิตใจนั่นคือรวมพลังศรัทธาจุดเด่นของเจตีย์คือเป็นที่รวมพลังศรัทธารวมพลังจิตใจรวมพลังศักดิ์สิทธิ์ เจตีย์ถือเป็นสิ่งดึงดูดใจที่ดีที่สุดของ

สังคมไทยยังจะต้องมีการสร้างต่อเนื่องไม่ขาดสายวัดที่มีคนหลังไหลไปรวมกันกราบไหว้บูชาไม่ขาดสายนั้นล้วนมีเจดีย์เป็นศูนย์รวมจิตใจทั้งสิ้น คนไปวัดไม่ได้เห็นอะไรไม่ได้ดูอะไรไม่ได้กราบไหว้อะไรอื่นขอเพียงได้เห็นเจดีย์ได้ดูเจดีย์ได้กราบไหว้เจดีย์ก็พอใจแล้ว ในประเทศไทยพุทธศาสนิกชนได้เห็นเจดีย์ก็มีความชื่นใจพยุงศรัทธาได้ข้อสังเกตสำคัญอย่างยิ่งคือ เจดีย์เป็นจุดเชื่อมหรือจุดลดช่องว่างระหว่างสังคมพระกับสังคมฆราวาสให้ห่างกันน้อยลงอย่างที่ได้กล่าวไว้แล้ว

อย่างไรก็ตาม เจดีย์เป็นสัญลักษณ์ด้านศาสนาในสังคมไทย นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน คนโบราณเมื่อว่างจากภารกิจงานก็จะพากันสร้างวัด สร้างเจดีย์ ด้วยวัตถุประสงค์ต่างกันออกไป แต่โดยสรุปแล้วล้วนเป็นวัตถุประสงค์เชิงศาสนาทั้งสิ้น บางกรณีจิตใจของคนในชุมชนแตกสลายไร้ความสามัคคี ไม่รู้จะเอาอะไรเป็นศูนย์รวมจิตใจ ก็สร้างเจดีย์ขึ้นมาเป็นศูนย์รวมจิตใจ บางกรณีชุมชนไม่มีแดนศักดิ์สิทธิ์เป็นที่บูชาสักการะ เพราะอยู่ไกลวัดหรือในวัดมีแต่พระภิกษุสามเณร ซึ่งก็เป็นที่เคารพสักการะได้ในฐานะเป็นบุพชนียบุคคล คือเป็นบุคคลมีชีวิตจิตใจเหมือนกัน ไม่เหมือนกับเจดีย์กราบไหว้บูชาพระภิกษุสามเณรกับกราบไหว้บูชาเจดีย์ ย่อมให้ความรู้สึกแก่คนกราบไหว้บูชาต่างกัน กราบไหว้บูชาพระภิกษุสามเณรให้ความรู้สึกเหมือนกับมีเพื่อนที่เป็นบุพชนียบุคคลไว้คุ้มครองป้องกันช่วยแนะนำสั่งสอนไม่ให้ความชั่วแนะนำให้ทำความดี กราบไหว้บูชาเจดีย์ให้ความรู้สึกเหมือนกับว่าได้สิ่งศักดิ์สิทธิ์คอยคุ้มครองป้องกันอันตรายมีสิริมงคลอยู่ในตัว

ดังนั้น คุณค่าทางด้านจิตใจเป็นคุณค่าที่ส่งผลต่อตนเองเป็นสำคัญในงานนมัสการพุทธเจดีย์ในจังหวัดอุบลราชธานีนั้นเป็นการสร้างการตอบสนองความสุขด้านจิตใจทั้งในด้านของบุคคลครอบครัวไปจนถึงสังคมในระดับชาติเมื่อชาวพุทธมีศรัทธาความเชื่อเกี่ยวกับอานิสงส์ของการได้นมัสการพระบรมสารีริกธาตุเมื่อได้มีโอกาสมาทำบุญไว้เป็นทานก็ย่อมเกิดปิติสุขขโมมใจและมีความรู้สึกรักและผูกพันกับพระพุทธรูปศาสนารูสึกว่าบาปและอกุศลทั้งมวลลดน้อยถอยลงและเป็นการสั่งสมบุญรู้สึกตัวเองมีบุญมากและเชื่อว่าตนเองจะไม่ตกนรกหรือไปอบายภูมิทำให้เกิดกำลังใจในการที่จะประกอบสัมมาอาชีวะและตั้งตนอยู่ในวิถีทางแห่งชาวพุทธที่ดีในหลักการของพระพุทธรูปศาสนาที่สอดแทรกอยู่ในพิธีกรรมทางพระพุทธรูปศาสนานั้นส่วนใหญ่จะเน้นในเรื่องของทานเพราะเป็นเรื่องที่กระทำได้ง่ายไม่มีข้อบังคับและทำได้ทุกคนทั้งทานทรัพย์เงินทองทานอาหารการกินทานแรงกายแรงใจเมื่อให้ทานแล้วทำให้เกิดความสุขทางใจขึ้นทำให้มีความโน้มเอียงไปในทางที่ดีชักนำจิตใจให้รักษาศีลและปฏิบัติภาวนาต่อไปได้ในการพิธีกรรมงานนมัสการพุทธเจดีย์ในจังหวัดอุบลราชธานี^{๑๙}

จากการสัมภาษณ์ความสำคัญของพุทธเจดีย์ในจังหวัดอุบลราชธานีด้านจิตใจ ผู้วิจัยสรุปได้ว่า พุทธเจดีย์ในจังหวัดอุบลราชธานีมีความสำคัญในการเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจทำให้เกิดกำลังใจใน

^{๑๙} สัมภาษณ์ นายสุทัศน์ บรรเทา, ปราชญ์ชาวบ้านคุ้มวัดดอนธาตุ, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

การที่จะประกอบสัมมาอาชีวะและตั้งตนอยู่ในวิถีทางแห่งชาวพุทธที่ดีเกิดความสุขทางใจขึ้นทำให้มีความโน้มเอียงไปในทางที่ดีชักนำจิตใจให้รักษาศีลและปฏิบัติภาวนาซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนมีคุณค่าที่เกิดจากการปฏิบัติบูชา

๔.๑.๔ ด้านการระลึกถึงคุณพระรัตนตรัย

อีกด้านหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของพุทธเจดีย์ในฐานะเป็นเครื่องระลึกถึงพระรัตนตรัย คือ ในเวลาปฏิบัติธรรมมีคำแนะนำไว้อย่างชัดเจนว่า ก่อนปฏิบัติธรรมให้เดินทางมาที่ลานเจดีย์หรือหันหน้ามาทางที่เจดีย์ตั้งอยู่ แล้วน้อมใจให้ระลึกถึงเจดีย์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(๑) เจดีย์กับการระลึกถึงคุณพระพุทธเจ้า สำหรับวิธีปฏิบัติบูชา นั้น หากเจริญพุทธานุสสติจะมีผลทำให้ร่างกายของผู้ปฏิบัติเป็นสิ่งที่ควรสักการะเหมือนกับเรือนเจดีย์

(๒) เจดีย์กับการระลึกถึงคุณพระธรรม สำหรับผู้เจริญอัมมานุสสติก็เช่นเดียวกันจะทำให้ร่างกายของผู้เจริญเป็นสิ่งที่ควรแก่การบูชาเหมือนเรือนเจดีย์

(๓) เจดีย์กับการระลึกถึงคุณพระสงฆ์ สำหรับผู้เจริญสังฆานุสสติก็จะทำให้ร่างกายของผู้เจริญเป็นสิ่งที่ควรแก่การบูชาเหมือนโรงอุโบสถที่มีพระภิกษุสงฆ์นั่งประชุมอยู่

อย่างไรก็ตาม การปฏิบัติบูชาจึงเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงคุณค่าสำคัญที่เกิดขึ้นเพื่อการระลึกนึกถึงพระรัตนตรัยซึ่งเป็นสิ่งที่ความแก่การเคารพและกราบไหว้

๔.๑.๕ ด้านหลักธรรม

เนื่องจากเจดีย์สร้างขึ้นตามคติทางพระพุทธศาสนา จึงเป็นสถานที่ที่ก่อให้เกิดความรู้สึกทางจิตใจแก่พุทธศาสนิกชนค่อนข้างสูง บางคนเมื่อได้มากราบไหว้บูชาเจดีย์แล้วอาจจะรู้สึกปิติยินดีเพิ่มความศรัทธายิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ดูเหมือนว่าความรู้สึกที่เกิดแก่ผู้มากราบไหว้เจดีย์ที่เห็นว่าเป็นประโยชน์ในด้านการพัฒนาสติปัญญา คือ ธรรมสังเวช เนื่องจากพระพุทธองค์เคยตรัสถึงคำนี้ไว้และภิกษุในสมัยพุทธกาลก็ได้ใช้ความรู้สึกลึกซึ้งนี้พัฒนาจิตใจมาก่อน ตามความหมายที่กล่าวนี้ แสดงให้เห็นว่า คำว่า “สังเวช” ในคัมภีร์พระพุทธศาสนามีความหมายไม่ตรงกับที่ใช้ในภาษาไทย เพราะในภาษาไทย “สังเวช” หมายถึง ความรู้สึกเศร้าสลดหดหู่ต่อผู้ที่ได้รับทุกข์เวทนา หรือต้องตายไป หรือต่อผู้ที่ตนเคารพนับถือซึ่งประพฤติดนไม่เหมาะสมเป็นต้น เช่น เห็นผู้คนประสบอุบัติเหตุเครื่องบินตกแล้วสังเวชพอรู้ข่าวว่าญาติผู้ใหญ่ของตนพัวพันคดีฉ้อราษฎร์บังหลวงก็สังเวชแต่ความสังเวชในพระพุทธศาสนามีความหมายกว้างกว่า และโน้มไปในทางธรรมมากกว่า กล่าวคือ คำว่า “สังเวช” ในทางพระพุทธศาสนา หมายถึง ความสลดใจ ความกระตุ้นให้คิด ความรู้สึกเตือนสำนึก ในทางธรรม ความรู้สึกสลดใจที่ทำให้คิดได้ ทำให้จิตใจหันมามุ่งถึงสิ่งที่ดีงาม เกิดความไม่ประมาท เพียรพยายามทำสิ่งที่เป็นกุศลต่อไป จึงจะเรียกว่า สังเวชความสลดใจ แล้วหงอหรือหดหู่เสีย ไม่เรียกว่าเป็นความ

สังเวช^{๒๐} ตามความหมายนี้ สังเวช คือ ให้ได้คิดให้ได้สำนึกถึงความจริงนั่นเองกล่าวคือความจริงแห่งพระไตรลักษณ์อันได้แก่ความเป็นอนิจจังทุกขังอนัตตาซึ่งเป็นธรรมดาของทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นอย่างนี้ เพราะเมื่อเราได้เครื่องเตือนใจ กระตุ้มให้มีความสำนึกโดยโยงไปหาหลักความจริงแล้วจะเกิดอะไรต่อไปก็ทำให้เกิดความตื่นตัวเห็นความสำคัญและเกิดแรงกำลังที่จะปฏิบัติธรรมคือเกิดความรู้สึกซึ้งซึ้งแรงกล้าเอาจริงเอาจังที่จะนำคำสอนของพระพุทธองค์มาประพฤติปฏิบัติหรือดำเนินชีวิตให้ดีงามให้ชีวิตนี้มีคุณค่าจนบรรลุถึงธรรมสูงสุด^{๒๑}

ดังนั้น สารสำคัญของธรรมสังเวชย่อมสะท้อนให้เห็นคุณค่าที่สำคัญยิ่งในการปฏิบัติบูชาพุทธเจดีย์ซึ่งธรรมสังเวชหรือสังเวชนียธรรม ที่จะพึงเกิดเมื่อไปกราบไหว้พระธาตุเจดีย์ของพระพุทธเจ้า รวมไปถึงเหล่าพระสาวก คือ ธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งความสังเวชที่พระผู้มีพระภาคได้ตรัสแก่ภิกษุทั้งหลายก่อนที่พระองค์จะปรินิพพานอีก ๓ เดือน มีใจความว่า “ภิกษุทั้งหลาย บัดนี้ เราขอเตือนเธอทั้งหลายว่า สังฆารทั้งหลายมีความเสื่อมไปเป็นธรรมดา เธอทั้งหลายจงทำหน้าที่ให้สำเร็จด้วยความไม่ประมาทเถิด อีกไม่นานการปรินิพพานของตถาคตจะมีจากนี้ไปอีก ๓ เดือนตถาคตจะปรินิพพาน” พระผู้มีพระภาคผู้สัพพัญญูได้ตรัสเวลายกธรรมภาษิตนี้แล้ว จึงได้ตรัสคาถาประพันธ์ต่อไปอีกว่า “มนุษย์ทุกคนไม่ว่าเด็ก ผู้ใหญ่ โง่ ฉลาด มั่งมี และยากจนล้วนต้องตาย ชีวิตของสัตว์เปรียบเหมือน ภาชนะดินที่ช่างหม้อปั้นแล้วเล็กบ้าง ใหญ่บ้าง สุกบ้าง ดิบบ้าง ซึ่งล้วนมีความแตกสลายเป็นที่สุดวัยของเราแห่งอมชีวิตของเราเหลือน้อย เราจะจากพวกเธอไปทำที่พึงแก่ตนแล้ว พวกเธอจงอย่าประมาท มีสติ มีศีลบริสุทธิ์มีความดำรงมั่นคงดี รักษาจิตของตนไว้ ผู้ที่ไม่ประมาทอยู่ในธรรมวินัยนี้ ละการเวียนว่ายตายเกิดแล้ว จักทำที่สุดแห่งทุกข์ได้”^{๒๒}

ดังนั้น จะเห็นว่า สังเวชนียธรรมนี้ มีสาระสำคัญอยู่ที่สอนให้ไม่ประมาทในการใช้ชีวิตและให้ตั้งใจศึกษาปฏิบัติธรรม ถ้าเรารำลึกถึงเหตุการณ์ในพุทธประวัติ ตลอดจนกระทั่งการปรินิพพานนี้ให้เป็นเครื่องเตือนใจเรา ให้รำลึกต่อไปถึงความจริงของสิ่งทั้งหลายและเกิดกำลังความซึ้งซึ้งจริงจังที่จะประพฤติปฏิบัติตามคำสอนของพระองค์ อันนี้คือ ความสังเวชที่ถูกต้องดังนั้นตอนนี้เป็นโอกาสแล้ว เหตุการณ์ที่เสด็จปรินิพพานในที่นี้ เป็นเครื่องเตือนใจเราให้สำนึกถึงความจริงของสังฆาร จึงขอให้เราได้เกิดปัญญามองเห็นความจริง และด้วยปัญญานี้เราจะไม่สลดหดหู่ใจ ไม่เกิดความเศร้าถึงแม้ถ้าจะมีความรู้สึกเป็นความเศร้าเกิดขึ้นก็เอาความเศร้านั้นมาเป็นเครื่องกระตุ้นจิตใจ

^{๒๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, (กรุงเทพมหานคร: เอส. อาร์. พรินต์ติ้ง แมสโปรดักส์, ๒๕๕๑), หน้า ๒๖๖-๒๖๗.

^{๒๑} พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), จาริกบุญ-จาริกธรรม, (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์สวย, ๒๕๔๑), หน้า ๒๘๒-๒๘๓.

^{๒๒} ดูรายละเอียดใน ภัทรพร สิริกาญจน และธรรมเกียรติ กั่นอริ บรรณาธิการ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์วิชาการ, ๒๕๔๑), หน้า ๔๑๘-๔๑๙.

ของเรา ให้เกิดกำลังใจเข้มแข็งขึ้นว่าเราจะต้องแสดงความระลึกถึงพระพุทธเจ้าด้วยการนำเอาธรรมของพระองค์มาปฏิบัติพระพุทธเจ้าจากเราไปแล้ว แต่พระพุทธศาสนาไม่ได้สูญสิ้นไปด้วย ธรรมก็ยังคงอยู่ เราจะต้องเป็นลูกศิษย์ที่ดี เราจะต้องตั้งใจประพฤติปฏิบัติตามคำสอนของพระองค์ต่อไป^{๒๓}

นอกจากนี้การดำเนินชีวิตของชาวจังหวัดอุบลราชธานีตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้รับอิทธิพลของพระพุทธศาสนามาเป็นหลักในการดำเนินชีวิตโดยการประพฤติธรรมพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ในเวรยชกสูตรว่าการประพฤติในกุศลกรรมบถ ๑๐ ดังมีปรากฏพอสรุป ได้ดังนี้

๑) ประพฤติธรรมทางกายสุจริต ๓ ได้แก่ ละจากการฆ่าสัตว์เว้นจากการฆ่าสัตว์ได้เด็ดขาดวางศัสตราวางท่อนไม้เสียแล้วเป็นผู้มีการเกื้อกูลอนุเคราะห์สัตว์ทุกจำพวกอยู่ละจากการลักทรัพย์เว้นจากการลักทรัพย์ได้เด็ดขาดไม่ถือเอาทรัพย์สมบัติของผู้อื่นที่เขายังมีได้ให้อันเป็นส่วนแห่งการขโมยละจากการประพฤติดัดในสามีภรรยาของผู้อื่นไม่ล่วงละเมิดจารีตประเพณีในพวกหญิงเป็นปานนั้น

๒) ประพฤติธรรมวจีสุจริต ๔ ได้แก่ ละจากการกล่าวเท็จเว้นจากการกล่าวเท็จได้อย่างเด็ดขาดคืออยู่ในที่ประชุมก็ดี ฯลฯ เป็นผู้ไม่กล่าวเท็จทั้งๆที่รู้อยู่ละจากการกล่าวส่อเสียดเว้นจากการกล่าวส่อเสียดได้อย่างเด็ดขาดเป็นผู้ที่กล่าวคำให้เกิดความสมัคสมานกันละจากการกล่าวคำหยาบเว้นขาดจากการกล่าวคำหยาบได้อย่างเด็ดขาดเป็นผู้ที่กล่าววาจาสุภาพอ่อนน้อมละจากการพูดเพ้อเจ้อเหลวไหลไร้สาระโดยรู้จักกาลเทศะที่จะพูดมีที่อ้างอิงพูดแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ทั้งแก่ตนและแก่ผู้อื่น

๓) ประพฤติธรรมทางมโนสุจริต ๓ ได้แก่ ไม่เป็นผู้มากไปด้วยความเพ่งเล็งทรัพย์ของผู้อื่นเอามาเป็นของตัวไม่เป็นผู้มีจิตคิดพยาบาทผูกแหวไม่มีจิตคิดร้ายต่อผู้อื่นเป็นผู้มีความเห็นถูกต้องเป็นสัมมาทิฐิคือเห็นว่าทานที่ให้แล้วมีผลการบูชา มีผลการเช่นสรวงมีผลทำให้แจ้งด้วยความรู้อย่างยิ่งของตนเองแล้วประกาศให้ผู้อื่นรู้ตามด้วยมีโลกนี้มีโลกหน้ามีเป็นต้น^{๒๔}

จากการสัมภาษณ์คุณค่าสำคัญที่มีต่อด้านหลักธรรม ผู้วิจัยสรุปได้ว่า เพราะมีพุทธเจดีย์ในจังหวัดอุบลราชธานี จึงทำให้ชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานีนำหลักธรรมที่กล่าวมาข้างต้นนั้นมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันเพราะเชื่อว่าธรรมเหล่านี้ย่อมเป็นหลักในการดำเนินชีวิตที่ดีเป็นที่สมควรแก่การยึดถือเพื่อความผาสุกในชีวิตนอกจากนี้พุทธเจดีย์ในจังหวัดอุบลราชธานียังเป็นพุทธานุสสติมีลักษณะที่เตือนสติของผู้พบเห็นสร้างความร่มเย็นเป็นสุขให้เกิดแก่จิตใจให้มีพลังและความมั่นใจที่จะปฏิบัติภารกิจของตนต่อไปด้วยความไม่ประมาทตั้งตนอยู่ในโอวาทปาฏิโมกข์ตามหัวใจของพระพุทธศาสนาที่ว่าจะไม่ทำบาปทั้งปวงจะทำแต่ความดีและจะทำจิตใจให้ผ่องใสแต่เมื่อเกิดทุกข์ภัยก็

^{๒๓} ที่.ม. (บาลี) ๑๐/๑๘๕/๒๒๕-๒๒๘., ที่.ม. (ไทย) ๑๐/๑๘๕/๑๓๑-๑๓๒.

^{๒๔} สัมภาษณ์ พระราชภาวนาวิกรม, เจ้าอาวาสวัดหนองป่าพง, ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

หันหน้าเข้าหาพระธรรมเข้าหาพุทธเจดีย์ในจังหวัดอุบลราชธานีเพื่อเป็นหลักในการยึดเหนี่ยวจิตใจ ชาวจังหวัดอุบลราชธานีมีความเชื่อว่าพุทธเจดีย์ในจังหวัดอุบลราชธานีมีพุทธานุภาพที่จะช่วยในการ บันดาลให้ภัยพิบัติต่างๆลดลงหรือหมดไปได้ ฉะนั้น คุณค่าดังกล่าวนี้เป็นการถวายเป็นพุทธบูชาถือว่าเป็น การปฏิบัติบูชาด้วยการน้อมนำเอาหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนและบุคคลอื่น ซึ่งเป็นการช่วยสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาอีกทางหนึ่งอีกด้วย^{๒๕}

๔.๒ คุณค่าสำคัญที่มีต่อการพัฒนาสังคมไทย

สังคมของชาวจังหวัดอุบลราชธานีเป็นสังคมที่มีอิทธิพลของพระพุทธศาสนาชัดเจนมาก ถึงแม้ว่าจะผสมผสานกับความเชื่อดั้งเดิมก็ตามในกระบวนการพิธีกรรมงานนมัสการพุทธเจดีย์ใน จังหวัดอุบลราชธานีเป็นการประสานร่วมมือกันของคนในสังคมเป็นกลุ่มเป็นก้อนเป็นการรวมตัวกัน เพื่อทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาทำให้สังคมมีความรู้สึกถึงความเป็นพวกพ้องเป็นหมู่เหล่าและ ร่วมกันรักษาพื้นที่ธรรมทางพระพุทธศาสนาไว้เป็นมรดกของคนในสังคมให้ยาวนานที่สุดเป็น ขบวนการของประชาสังคมเชิงพุทธที่มีส่วนดีมากกว่าส่วนเสียพระพุทธศาสนาเมืองคัมภีร์ประกอบที่สำคัญ คือความเชื่อคำสอนข้อบัญญัติพิธีกรรมและข้อปฏิบัติในฐานะสมาชิกทางสังคมต้องปฏิบัติตาม กระบวนการทางศาสนาซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นข้อดีในการแก้ไขปัญหาทางสังคม

การอยู่ร่วมกันเป็นสังฆะหรือหมู่คณะและการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมหรือกลุ่มคนในชั้น พื้นฐานต้องมีการแบ่งปันมาเชื่อมโยงให้คนอยู่ร่วมกันสังคมที่ขาดการแบ่งปันแล้งน้ำใจไร้ความเอื้อเฟื้อคือ สังคมที่พร่องเมตตาพึงพาอาศัยไม่ได้ซ้ำยังทำให้คนในสังคมนั้นเกิดความรู้สึกห่อเหี่ยวเปล่าเปลี่ยวและ แดกแยกด้วยเหตุนี้พระพุทธองค์จึงให้ความสำคัญกับสังฆะหรือส่วนรวมมากกว่าบุคคลหรือส่วน บุคคลพระพุทธองค์ทรงฝากพระพุทธศาสนาไว้กับพุทธบริษัท๔ซึ่งต้องทำหน้าที่ร่วมกันมิได้ฝากไว้กับ ผู้ใดผู้หนึ่งตามนัยนี้สังคมจึงมีความสำคัญมากกว่าบุคคลตามหลักสังคมวิทยาถือว่าแต่ละคนล้วนเป็น สมาชิกของสังคมอาศัยสังคมเติบโตขึ้นมาถ้าไม่รู้จักตอบแทนสังคมไม่ให้ประโยชน์คืนสังคมบ้างก็จะ เป็นบุคคลไร้ประโยชน์เองในพิธีกรรมงานนมัสการพุทธเจดีย์ในจังหวัดอุบลราชธานีเป็นการประสาน ความร่วมมือร่วมใจแบ่งปันและมีเป้าหมายเดียวกันของพุทธบริษัทเพื่อเป้าหมายหลักคือศรัทธาใน อาณิสสของการได้มาทำบุญในพิธีกรรมงานนมัสการพุทธเจดีย์ในจังหวัดอุบลราชธานีร่วมกัน

อีกประการหนึ่งหลักการของพระพุทธศาสนาถือว่ามนุษย์ทุกคนเท่าเทียมกันในแง่ของ การตกอยู่ในอำนาจของธรรมชาติเช่นเดียวกันพระพุทธองค์ทรงปฏิเสธระบบวรรณะของฮินดูและทรง เน้นย้ำว่ามนุษย์ทุกคนทุกชั้นวรรณะต่างอยู่ในอำนาจของกฎแห่งกรรมและกฎแห่งธรรมเดียวกันอย่าง เท่าเทียมในพิธีกรรมงานนมัสการพุทธเจดีย์ในจังหวัดอุบลราชธานีก็เช่นเดียวกันไม่กีดขวางหนทาง

^{๒๕} สัมภาษณ์ พระอธิการสมพงษ์ โกสโล, เจ้าอาวาสวัดดอนธาตุ, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

แห่งบุญทุกคนมีสิทธิที่จะร่วมกันทำบุญ อันเกิดจากศรัทธาในพุทธศาสนาหรือในหลักการของสังคหวัตถุที่ว่าด้วยสมานัตตาคือการทำตัวเข้าสมานความเสมอต้นเสมอปลายการให้ความเสมอภาคการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่(ทาน) การพูดจาเพื่อความสมานสามัคคี(ปิยวาจา) หรือหลักของพรหมวิหาร๔ในพระพุทธานุศาสนาก็สามารถเกิดขึ้นในกระบวนการพิธีกรรมงานนมัสการพุทธเจดีย์ในจังหวัดอุบลราชธานีได้^{๒๖}

จากการสัมภาษณ์ความสำคัญด้านคุณค่าทางสังคมของพุทธเจดีย์ในจังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยสรุปได้ว่าในพิธีกรรมงานนมัสการพุทธเจดีย์ในจังหวัดอุบลราชธานีนั้นทุกองค์ประกอบล้วนมีความสำคัญล้วนแล้วแต่มีคุณค่าในด้านสังคมเพราะเป็นการร่วมแรงร่วมใจกันในทุกขั้นตอนตั้งแต่ผู้มีเจตนามาทำความดีในงานนมัสการพุทธเจดีย์ในจังหวัดอุบลราชธานีเป็นการระดมทุนการระดมแรงกายแรงใจการระดมพุทธบริษัทให้มาร่วมทำกิจกรรมในทางพระพุทธศาสนาซึ่งประกอบด้วยบุญกิริยาทุกประการเป็นประชาสังคมเชิงพุทธที่จะขาดเสียมิได้ในสังคมพุทธ

๔.๒.๑ ด้านความสามัคคี

การจัดประเพณีและพิธีกรรมนมัสการพุทธเจดีย์ในจังหวัดอุบลราชธานีนั้นเกิดจากความเชื่อและความศรัทธาของชาวจังหวัดอุบลราชธานีที่มีต่อพุทธเจดีย์ในจังหวัดอุบลราชธานี เช่น พิธีสงฆ์ น้ำพระธาตุ พิธีบวงสรวงและพิธีเปลี่ยนผ้าห่ม เป็นต้น ถือได้ว่าเป็นกิจกรรมที่ดีที่เกิดผลต่อสังคมในชุมชนอย่างมากนั้นก็คือการสร้างความสมัครสมานสามัคคีต่อชุมชน นับตั้งแต่เมื่อฤดูกาลแห่งการทำบุญใกล้จะมาถึง ชาวบ้านทุกคนก็จะมีการเตรียมตัวตั้งแต่นั้นๆ เพราะถือว่าเป็นการพักผ่อนจากการทำงาน ผู้เฒ่าผู้แก่จะได้ฟังเทศน์ฟังธรรม คนหนุ่มสาวที่อยู่ไกลบ้านก็จะเตรียมตัวลางานเพื่อกลับบ้านมาร่วมงาน และถือโอกาสอันดีนี้กลับมาเยี่ยมบ้านและขอพรจากองค์พระธาตุให้กิจการงานเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้า

เมื่อใกล้ถึงวันงานทุกฝ่ายในอำเภอ ในหมู่บ้าน เจ้าอาวาสวัดต่างๆ และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะมีการประชุมเพื่อมอบหมายหน้าที่ในการเตรียมงานและเมื่อได้รับมอบหมายแล้วทุกฝ่ายก็จะกลับไปทำหน้าที่ของตนเอง เช่น ผู้เฒ่าผู้แก่ที่เป็นผู้หญิงก็จะทำพานบายศรี คนในวัยทำงานผู้ชายก็จะเตรียมทำบั้งไฟ ผู้หญิงก็จะทำทำขนมมนมเนย วัยรุ่นชายหญิงก็จะทำความสะอาดบริเวณพระธาตุ และทางโรงเรียนก็จะนำนักเรียนมาร่ำบวงสรวง และทางองค์การบริหารส่วนตำบลก็จะสนับสนุนในด้านงบประมาณ เป็นต้นและทุกคนที่มาทำงานก็จะมาทำงานด้วยความเต็มใจเพราะมีความเลื่อมใสศรัทธาในองค์พระธาตุและถือได้ว่าเป็นการทำบุญไปในตัวด้วย^{๒๗}

^{๒๖} สัมภาษณ์ พระปริชา ธีรวิโส, วัดหนองป่าพง, ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

^{๒๗} สัมภาษณ์ นายสุพิศ มาลัย, ปราชญ์ชาวบ้านคุ้มวัดดอนธาตุ, ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

จากการสัมภาษณ์ความสำคัญของพุทธเจดีย์ในจังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยสรุปได้ว่างานนมัสการพุทธเจดีย์ในจังหวัดอุบลราชธานีได้สร้างความสมัครสมานสามัคคีของคนในท้องถิ่นอันจากเกิดจากองค์พระธาตุที่หลอมรวมคนในท้องถิ่นให้เคารพนับถือสักการะ เพื่อให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สถิตอยู่ในองค์พระธาตุให้ความคุ้มครองจากองค์พระธาตุ

๔.๒.๒ ด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว

พุทธเจดีย์ในจังหวัดอุบลราชธานีเป็นพุทธสถานที่สำคัญของจังหวัดอุบลราชธานีได้บอกถึงความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แสดงให้เห็นว่ามีผู้คนอาศัยอยู่ในบริเวณนี้มาเป็นเวลาช้านาน ได้รับเอาวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาเป็นเวลานานับศตวรรษ ได้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์อีกแห่งหนึ่งที่ควรค่าแก่การศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ในแต่ละปีก็จะมีผู้คนจากที่ต่างเดินทางมาเคารพสักการะพระธาตุเป็นจำนวนมาก สร้างรายได้ให้กับชุมชนได้เป็นอย่างดี เพราะคนที่มาไหว้พระธาตุ จะซื้อหาของฝากจับจ่ายใช้สอยกันเป็นจำนวนมาก ซึ่งนับว่าสร้างรายได้ให้กับชุมชนได้ไม่น้อยเลยทีเดียว

จากการสัมภาษณ์ความสำคัญด้านคุณค่าด้านเศรษฐกิจของพุทธเจดีย์ในจังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยสรุปได้ว่า พุทธเจดีย์ในจังหวัดอุบลราชธานีเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์อีกแห่งหนึ่งที่ควรค่าแก่การศึกษาเป็นอย่างยิ่ง มีผู้คนจากต่างถิ่นเดินทางมาเคารพสักการะพระธาตุเป็นจำนวนมาก สร้างรายได้และระบบเศรษฐกิจให้กับชุมชนได้เป็นอย่างดี

๔.๒.๓ ด้านวิถีการดำเนินชีวิต

การสร้างพระพุทธรูปคือการสร้างสื่อก่อให้เกิดศรัทธา ย่อมจะได้รับอานิสงส์ คือความศรัทธาในตนด้านการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น ในการดำเนินชีวิตครอบครัวก็เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว ในการประกอบธุรกิจหน้าที่การงานก็ราบรื่นเพราะสื่อสารกันเข้าใจ ทำให้เกิดความไว้วางใจกัน และกัน ภายในครอบครัวก็ดี ในหมู่เพื่อนฝูงก็ดี ในหมู่เพื่อนร่วมงานก็ดี ย่อมไม่มีความเข้าใจผิดกันเกิดขึ้น หรืออาจมีความขัดใจจะมากหรือน้อยก็สามารถแก้ไขทำความเข้าใจกันได้โดยง่าย

นอกจากนี้ ย่อมปลอดภัยจากคำพูดส่อเสียด คำว่า “คำส่อเสียด” หมายถึง คำพูดที่ยุแหย่ให้แตกกันไม่ได้หมายถึงการพูดเสียดสีต่อหน้าอย่างที่เราเข้าใจกัน คำส่อเสียดเป็นอันตรายอย่างมากต่อการดำเนินชีวิต เพราะเป็นเหมือนการเสียมเขาควยให้ชนกันเกิดจากมือที่สามที่นำเอาเรื่องฝ่ายนี้ไปยุแหย่ฝ่ายโน้นเพื่อให้เกิดความไม่พอใจฝ่ายนี้ แล้วนำเรื่องฝ่ายโน้นมาบอกว่าฝ่ายนี้เพื่อให้เกิดความไม่พอใจฝ่ายโน้น โดยที่ทั้งสองฝ่ายไม่รู้ความจริง ไม่มีโอกาสปรับความเข้าใจกัน นี่คืออันตรายของ

คำสอนเสีย ในชีวิตของเรา ขอให้อธิษฐานเสมอเถิดว่า “ชาตินี้ให้ปลอดภัยจากคำสอนเสีย อย่าได้พบเจอคนสอนเสีย” การสร้างพระพุทธรูปย่อมมีอานิสงส์คือความปลอดภัยจากคำพูดสอนเสียได้

สรุปได้ว่า คติทางพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับเจตีย์นี้ผูกพันกับการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชนทุกหมู่เหล่า ที่เป็นเช่นนี้เป็นเพราะเชื่อกันว่า เจตีย์เป็นยอดของศาสนสถานและเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ในเจตีย์นั้นบรรจุพระบรมสารีริกธาตุและปูชนียวัตถุสำคัญอยู่ เมื่อได้กราบไหว้ย่อมจะเพิ่มความรู้สึกเชื่อมั่น และโน้มน้าวใจให้อยากทำความดีเพื่อเป็นพุทธบูชาหลายคนเปลี่ยนชีวิตได้เพราะได้ตั้งสัจอธิษฐานต่อองค์เจตีย์ ด้วยความศรัทธาอย่างแน่วแน่ในพระรัตนตรัยทำให้อดทนบากบั่นจนดำเนินงานที่ตั้งใจไว้สำเร็จ จึงถือว่า เจตีย์เป็นที่ยึดเหนี่ยวที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชน

๔.๒.๔ ด้านประเพณีและวัฒนธรรม

ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย มีรากฐานที่สำคัญมาจากพระพุทธศาสนา จนกล่าวได้ว่า พระพุทธศาสนาและวิถีชีวิตของคนไทยมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันและกันมาอย่างแนบแน่นทุกยุคทุกสมัย พระพุทธศาสนามีบทบาทในการอบรมสั่งสอน ศีลธรรมปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม พัฒนากล่อมเกลาจิตใจ สร้างทัศนคติและค่านิยมที่ดีต่อวัฒนธรรมไทยให้เกิดแก่ประชาชนพลเมืองด้วยดีตลอดมา^{๒๘} วิถีชีวิตของคนไทยได้ผูกพันกลมกลืนกับหลักความเชื่อและหลักปฏิบัติในพระพุทธศาสนา^{๒๙} เนื่องจากสังคมไทยได้รับเอาแนวความคิดและวัฒนธรรมของพระพุทธศาสนาเข้ามาประพติดปฏิบัติเป็นเวลายาวนานกระทั่งมีอิทธิพลและบทบาทที่สำคัญยิ่งต่อประเพณี วัฒนธรรม ศิลปกรรมภาษา สถาปัตยกรรม และวิถีชีวิตของคนไทย ดังปรากฏให้เห็นในด้านต่าง ๆ

ประเพณีเป็นกิจกรรมที่มีการปฏิบัติสืบเนื่องกันมา เป็นเอกลักษณ์และมีความสำคัญต่อสังคม เช่น การแต่งกาย ภาษา วัฒนธรรม ศาสนา ศิลปกรรม กฎหมาย คุณธรรม ความเชื่อ อันเป็นบ่อเกิดของวัฒนธรรมของสังคมเชื้อชาติต่าง ๆ กลายเป็นประเพณีประจำชาติและถ่ายทอดกันมาโดยลำดับ หากประเพณีนั้นดีอยู่แล้วก็รักษาไว้เป็นวัฒนธรรมประจำชาติ หากไม่ดีก็แก้ไขเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเทศะประเพณีล้วนได้รับอิทธิพลมาจากสิ่งแวดล้อมภายนอกที่เข้าสู่สังคม โดยรับเอาข้อปฏิบัติที่หลากหลายเข้ามาผสมผสานในการดำเนินชีวิต ประเพณีจึงเรียกได้ว่าเป็นวิถีแห่งการดำเนินชีวิตของสังคม เป็นสิ่งที่สังคมบัญญัติขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งของสังคมเองเช่น เพื่อให้คน

^{๒๘} กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, แนวทางการดำเนินงานการอบรมเยาวชนค่ายพุทธบุตร, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๕), หน้า ๑.

^{๒๙} กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๔๖), หน้า ๑.

ทั้งหลายในสังคมนั้นอยู่ร่วมกันด้วยดี มีความสงบสุข เป็นทำนองข้อตกลงหรือพันธสัญญาระหว่างกัน^{๓๐} ประเพณีเป็นเรื่องส่วนรวม เป็นนิสัยของชุมชนที่จะต้องช่วยกันทำเป็นคณะ เป็นสิ่งที่ต้องทำ กำหนดเวลาแน่นอน หากงดเว้นไม่ทำจะเกิดความไม่สบายอาจจะเกิดอาเพศทั้งหมู่บ้านและประสบภัยกันทั้งเมือง^{๓๑} โดยเฉพาะพระพุทธศาสนาซึ่งมีอิทธิพลต่อประเพณีไทยมากที่สุด วัดวาอารามต่าง ๆ ในประเทศไทยสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของพุทธศาสนาที่มีต่อสังคมไทย และชี้ให้เห็นว่าชาวไทยให้ความสำคัญในการบำรุงพุทธศาสนาด้วยศิลปกรรมที่งดงามเพื่อใช้ในพิธีกรรมทางศาสนาตั้งแต่โบราณกาล เป็นต้น

ประเพณีจึงถือว่าเป็นระเบียบแบบแผนการประพฤติปฏิบัติที่เห็นว่าดีว่าถูกต้องเมื่อได้ปฏิบัติตามแล้วได้รับความอบอุ่นใจ เป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่และมีการปฏิบัติสืบๆกันมา^{๓๒} ประเพณีมีบ่อเกิดมาจากสภาพสังคม ธรรมชาติ ทัศนคติ เอกลักษณ์ ค่านิยม โดยความเชื่อของคนในสังคมต่อสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์นั้น ๆ เช่น อำนาจของดินฟ้าอากาศและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่ทราบสาเหตุต่าง ๆ ฉะนั้นเมื่อเวลาเกิดภัยพิบัติขึ้น มนุษย์จึงต้องอ่อนน้อมร้องขอในสิ่งที่ตนคิดว่าจะช่วยได้พอยันั้นผ่านพ้นไปแล้ว มนุษย์ก็แสดงความรู้คุณต่อสิ่งนั้น ๆ ด้วยการทำพิธีบูชาเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ตนเอง ตามความเชื่อ ความรู้ของตน เมื่อความประพฤตินั้นคนส่วนรวมสังคมยึดถือปฏิบัติเป็นธรรมเนียม หรือเป็นระเบียบแบบแผน และทำจนเป็นพิมพ์เดียวกัน สืบต่อ ๆ กันจนกลายเป็นประเพณีของสังคมนั้น ๆ

ประเพณีและวัฒนธรรม เมื่อว่าโดยเนื้อความก็เป็นสิ่งอย่างเดียวกัน คือ เป็นสิ่งที่ไม่มีอยู่ในธรรมชาติโดยตรง แต่เป็นสิ่งที่สังคมหรือคนในสังคมนั้นร่วมกันสร้างให้มีขึ้น แล้วถ่ายทอดให้แก่กันได้ด้วยลักษณะและวิธีการต่าง ๆ ว่าโดยเนื้อหาของประเพณีและวัฒนธรรมที่อยู่ในจิตใจของประชาชนเกี่ยวกับเรื่องความคิดเห็น ความรู้สึก ความเชื่อ ซึ่งสะสมและสืบทอดร่วมกันมานานในสังคมนั้นจนเกิดความเคยชิน เรียกว่า นิสัยสังคมหรือประเพณี^{๓๓}

^{๓๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๕, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๒), หน้า ๑๗๓.

^{๓๑} เสาวภา ไพทยวัฒน์, **พื้นฐานวัฒนธรรมไทย**, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันราชภัฏเขต ๘, ๒๕๓๘), หน้า ๙๔.

^{๓๒} ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒**, หน้า ๖๖๓.

^{๓๓} คุณ โทษณ์, **พุทธศาสนากับชีวิตประจำวัน**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๗), หน้า ๑๓๑.

๔.๓ สรุป

คุณค่าสำคัญที่มีต่อพระพุทธศาสนา การบูชาพุทธเจดีย์เป็นสิ่งที่พุทธศาสนิกชนพึงปฏิบัติ และให้ความสำคัญโดยได้ถือปฏิบัติกันมาแล้วตั้งแต่ครั้งสมัยพุทธกาลโดยถือกันว่าพุทธเจดีย์เป็นปูชนียวัตถุที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาเป็นตัวแทนของพระรัตนตรัย คือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ อย่างไรก็ตาม พิธีกรรมในการบูชาพุทธเจดีย์นั้นมีอยู่ด้วยกัน ๒ วิธีที่สำคัญ ประกอบด้วย ๑) การบูชาด้วยดอกไม้ ธูป เทียน ธงทิว ธงแผ่นผ้า การตามประทีป โคมไฟ ทั้งหมดนี้รวมเรียกว่า “อามิสบูชา” และอีกอย่างเป็นการบูชาด้วยการปฏิบัติธรรมมีการเจริญพุทธานุสติ ธรรมานุสติ เป็นต้น เพราะฉะนั้นคุณค่าสำคัญที่มีต่อพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย ๑) ด้านความมั่นคงทางพระพุทธศาสนา ๒) ด้านความเชื่อและพิธีกรรม ๓) ด้านจิตใจ ๔) ด้านการระลึกถึงคุณพระรัตนตรัย และ๕) ด้านหลักธรรมเนื่องจากเจดีย์สร้างขึ้นตามคติทางพระพุทธศาสนา

คุณค่าสำคัญที่มีต่อสังคมไทย สังคมของชาวจังหวัดอุบลราชธานีเป็นสังคมที่มีอิทธิพลของพระพุทธศาสนาชัดเจนมากถึงแม้ว่าจะผสมผสานกับความเชื่อดั้งเดิมก็ตามในกระบวนการพิธีกรรมงานนมัสการพุทธเจดีย์ในจังหวัดอุบลราชธานีเป็นการประสานร่วมมือกันของคนในสังคมเป็นกลุ่มเป็นก้อนเป็นการรวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาทำให้สังคมมีความรู้สึกถึงความ เป็นพวกพ้องเป็นหมู่เหล่าและร่วมกันรักษาพื้นที่ธรรมทางพระพุทธศาสนาไว้เป็นมรดกของคนในสังคมให้ยาวนานที่สุดเป็นขบวนการของประชาสังคมเชิงพุทธที่มีส่วนดีมากกว่าส่วนเสียพระพุทธศาสนามีองค์ประกอบที่สำคัญคือความเชื่อคำสอนข้อบัญญัติพิธีกรรมและข้อปฏิบัติในฐานะสมาชิกทางสังคมต้องปฏิบัติตามกระบวนการทางศาสนาซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นข้อดีในการแก้ไขปัญหาทางสังคมจากการสัมภาษณ์ความสำคัญด้านคุณค่าทางสังคมของพุทธเจดีย์ในจังหวัดอุบลราชธานี เพราะฉะนั้น คุณค่าสำคัญที่มีต่อสังคมไทย ประกอบด้วย ๑) ด้านความสามัคคี ๒) ด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว ๓) ด้านวิถีการดำเนินชีวิต และ๔) ด้านประเพณีและวัฒนธรรม